సొదుం జయరాం కథలు

38

శని

"ఏం చేస్తున్నావురా, కేశవా?" అంటూ ఆదిరెడ్డి యింట్లోకి వచ్చాడు. కేశవ భోంచేసి కునుకుతీసే ప్రయత్నంలో వున్నాడు. ఆదిరెడ్డిని చూడగానే మంచం మీదనుంచి చివుక్కునలేచి నిలబడి...

"కూర్చో పెదనాన్నా" అన్నాడు. ఆదిరెడ్డి ఉసూరుమంటూ మంచంమీద కూలబడి, "ఎండలు దంచేస్తున్నాయిరా కేశవా" అన్నాడు.

"మార్చిగదా, యిప్పుడే ఎండలు మొదలయ్యాయి".

"అదిసరే సావిత్రి కనిపించదేం?" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

"ఇంట్లో భోంచేస్తోంది" కేశవ అన్నాడు.

ఇంట్లో భోంచేస్తున్న సావిత్రి వీళ్ళ సంభాషణవిని, అన్నం పళ్ళెంతో వాకిట్లోకి వచ్చి నిలబడి, "భోం చేద్దాము రా మామయ్యా" అంది.

"మీలాగా పండ్రెండింటికి టంచనుగా భోంచెయ్యడానికి నాకు కుదరదు. నా భోజనం అయ్యే సరికి ఏ ఒంటిగంటో, రెండో అవుతుంది. ఒక గ్లాసు మజ్జిగ వుంటే ఇవ్వమ్మా, చాలు అన్నాడు."

అవసరంవున్నా, లేకున్నా మజ్జిగో మంచినీళ్ళో అడిగి ఇప్పించుకోవడం ఆయనకు అలవాటు. సర్పంచు ఆదిరెడ్డిగారంటే ఏ భేషజాలు లేనివాడనిపించుకోవాలన్నది ఆయన తాపత్రయం. అందుకోసం ఈ అలవాటు చేసుక్నుట్లుంది.

పాపం సావిత్రి గతుక్కుమన్నది. ఉదయం అర్థరూపాయిపెట్టి రెండు గ్లాసులు మజ్జిగ కొన్నది. కేశవ భోంచేశాడు. తనకోసమని ఒక గ్లాసు మజ్జిగ అట్టేపెట్టుకొన్నది. ఇంకానయం తను భోంచేసివుంటే గ్లాసు చేత్తో పట్టుకొని పరుగెత్తవలసివచ్చేది. సావిత్రి ఇంట్లోకివెళ్ళి చెయ్యి కడుక్కొని గ్లాసుతో మజ్జిగ తెచ్చియిచ్చింది.

"పాడివుందా సావిత్రీ" అడిగాడు ఆదిరెడ్డి మజ్జిగ గ్లాసు అందుకుంటూ.

"లేదు మామయ్యా, కొన్నవే" అంది సావిత్రి.

"పల్లెటూళ్ళో కూడా పిదపకాలం దాపురించింది. మేం చిన్నప్పుడు ఇట్లాలేదు. మజ్జిగకని ఎవరొచ్చినా ముంతలు ముంతలు పోసేవాళ్ళం. ఇప్పుడు గ్లాసెడు మజ్జిగ కావాలన్నా కొనవలసి వస్తున్నది సావిత్రీ" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

కేశవకు నిద్ర ముంచుకొస్తున్నది. పాటమీదా, మజ్జిగమీదా వాళ్ళ సంభాషణలు అలా ఎంతసేపు సాగినా సాగవచ్చు.

"ఏం పని పెదనాన్నా? ఎండపొద్దున వచ్చావు" అన్నాడు కేశవ వాళ్ల సంభాషణను అడ్డుకుంటూ.

"పనీ బాటాలేకుండా, నువ్వూ, సావిత్రా గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ ఇంట్లో కూర్చున్నారు కదా మీకు ఒక చిన్న పని పెడదామని వచ్చాను" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

"గోళ్లు గిల్లుకుంటూ కూర్చోక ఏం చెయ్యాలి మామయ్యా. నువ్వేమో నీ పలుకుబడి ఉపయోగించి మీ అబ్బాయికి ఏదో ఒక ఉద్యోగం చూడకపోతివి" అంది సావిత్రి నవ్వుతూ.

"ఉద్యోగాలు నా జేబులోవున్నాయా తల్లీ. ఇంటర్వ్యూరానీ చూద్దాం" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

"ఆ ఇంటర్వ్యూ వచ్చేసరికి, నేనూ మీ అబ్బాయి ఇద్దరం ముసలివాళ్లం అయిపోయేటట్టు వున్నాం" అంది సావిత్రి నవ్వుతూ.

కేశవ నవ్వడానికి ప్రయత్నించాడు కాని నవ్వు రాలేదు. ఇప్పుడిప్పుడే ఉద్యోగం రాదన్న విషయాన్ని, సావిత్రిలాగా కేశవ తేలిగ్గా తీసుకోలేకపోయాడు. చదువుకోసం, ఉన్న పదెకరాల భూమిలో ఐదు ఎకరాల భూమి హారతి కర్పూరంలా హరించిపోయింది. కాలం విషయం సరేసరి. హైస్కూలు చదువుకు రోజూ ఆరు కిలోమీటర్లు నడిచి వెళ్ళాడు. సాయంత్రం ఇంటికి వచ్చేసరికి కాళ్లు పీకేవి. అది శారీరక శ్రమ. చదువు అయిపోయింది. ఈ రోజుకి పరీక్షకు సంబంధించిన కలలే వస్తాయి. తప్పినట్టు - పాసయినట్టు - తలుచుకొంటే వళ్లు కంపరమెత్తుతుంది. ఇంత కష్టపడి చదివి, జరిగిందేమిటో అతనికి అర్థం కాలేదు. కాకపోతే ఆ చదువు తనలో సంస్కారాన్ని పెంచింది. నాగరికతను పెంచింది. అది ఆర్థిక అవసరాల్ని పంచాయి. నిరుద్యోగం మూలాన అవి తీరేమార్గం మాత్రం కనిపించడం లేదు. ఆదిరెడ్డి పని కల్పిస్తానంటే కాస్త ఆశ చివురించింది.

"ఇంతకూ ఏం పని పెదనాన్నా" అడిగాడు కేశవ.

"ఏం లేదురా కేశవా, ఊర్లో నాలుగు వయోజన విద్యా కేంద్రాలు తెరుస్తున్నారు. నీ పేరూ, సావిత్రి పేరు కూడా రికమెండ్ చేశాను. నువ్వు హరిజనవాడ కేంద్రంలో పనిచెయ్యి అమ్మాయి ఈ వీధి కేంద్రంలో పనిచేస్తుంది" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

కేశవ సమాధానం చెప్పలేదు కాని, సావిత్రి ముఖం విప్పారింది. కేశవ ముభావంగా ఉండడం సావిత్రికి నచ్చలేదు.

"అలాగే మామయ్యా" అంది ఇద్దరి తరపునా సావిత్రి.

"ఏరా కేశవా ఈరోజు రాత్రే మొదలుపెట్టు" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

"హరిజనవాడలో చదువుకోడానికి వస్తారా?" అన్నాడు సంశయంగా కేశవ.

"ఎందుకు రారు? ఈ రోజు నీ వెంట నేనువచ్చి అందరికీ చెబుతానులే సావిత్రీ, నువ్వు కూడా ఈ రోజే మొదలుపెట్టు" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

సావిత్రి సరేనన్నట్లు తలాడించింది.

"ఒకే కేశవా నువ్వేమో సంశయిస్తున్నావు. నాలుగు సెంటర్లువుంటే, మేమంటే మేమని పదిమంది ఎగబడి వచ్చారు. మీపరిస్థితి గమనించి మీ పేర్లు రికమెండ్ చేశాను. ఎంతమందితో చెడ్డకావాలో ఏమో? ఈ సర్పంచ్ పదవి వద్దురా తండ్రీ అనిపిస్తోంది" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి.

"నిజమేలే మామయ్య" అంటూ తాళం వేసింది సావిత్రి ఆదిరెడ్డి కాసేపు ఈ మాటా ఆ మాటా మాట్లాడి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ తర్వాత కేశవకు నిద్రపట్టలేదు. తను చాలా గడ్డురోజుల్లో ఉన్నమాట వాస్తవమేకానీ, కేవలం దానికోసమని తాను రాత్రిపాఠశాల నడపాలని అనుకోవడం లేదు. ఏ పనిలో అయినా కొంత నిజాయితీ ఉండాలన్నది అతని తత్వం. నిజానికి అక్షరాస్యతా కార్యక్రమంలో పాల్గొనడం అతనికే సంతోషంగా కూడాఉంది. దేశంలో దాదాపు నలభైకోట్ల మందికి కనీసపు అక్షరజ్ఞానం కూడా లేని బాధాకర పరిస్థితి వుంది విద్యావంతులందరూ కూడా ఈ దారుణ స్థితికి అంతో యింతో స్పందించాలి. విద్యావంతులు స్పందించినంత మాత్రాన ప్రయోజనం లేదు. నిరక్షరాస్యులు కూడా అదే మేరకు ముందుకు రావాలి. వాళ్ళు ముందుకు రావాలి. వాళ్ళు ముందుకు రావడం లేదు. ముందుకువచ్చే పరిస్థితులు కూడా వారికి లేవు. అదీ అతని సంశయం, దాన్నే సర్పంచ్‌తో వ్యక్తం చేశాడు.

సావిత్రి ఆ గంట నుండే రంగంలోకి దిగింది. ఇంటింటికి వెళ్ళి పిలవడం ప్రారంభించింది.

"ఎట్లావుంది రెస్పాన్స్" అన్నాడు సాయంత్రం కేశవ.

"అనుకున్నంత అధ్వాన్నంగా లేదు" అంది సావిత్రి.

సావిత్రి బియ్యే పాసయింది. మంచి మాటకారి. నలుగుర్నీ ప్రోగుచెయ్యడానికి ఆ మాటకారితనం ఉపయోగపడుతుంది. కానీ తన విషయంవేరు. ఏ మాత్రం చైతన్యంలేని హరిజనులతో డీల్ చెయ్యాలి. అదీ కేశవ భయం.

మాట ప్రకారం సర్పంచ్ కేశవ వెంట హరిజన వాడకు వచ్చాడు. సాధారణంగా ఆయన హరిజన వాడకు రాడు. ఎన్నడూ రాని సర్పంచ్ హరిజనవాడకు రాగానే హరిజనులంతా బిలబిలా వచ్చి ఆయన్ను చుట్టుముట్టారు.

"ఈరోజు నుంచీ ఇక్కడ రాత్రి పాఠశాల నడుపుతున్నాం. రోజూ కేశవ వచ్చి మీకు చదువుచెబుతాడు. మీరంతవచ్చి చదువుకొని బాగుపడండర్రా" అన్నాడు సర్పంచ్ ఆదిరెడ్డి.

ఎవరి దగ్గరనుంచీ సమాధానం రాలేదు.

"మీకు చెవుల్లో సీసం పోసారా ఏమిటి? నేను చెప్పేది వినపడనట్లుంది" అన్నాడు ఆదిరెడ్డి కోపంగా.

గుంపులో కొంత చలనం వచ్చినట్లయింది. ఒక ముసలాయన ముందుకువచ్చి "ఆదిరెడ్డిగారు సదువుకోమంటున్నారు. బాగానేవుంది. రైతులు రెండు గంటలకొచ్చి మంటెబండ్లకని లేపుతారు. తొమ్మిదిగంటల్దాకా సదువుకొని మళ్లా రెండుగంటలకల్లా లేవడమంటే సాధ్యమయ్యే పనేనా సామి" అన్నాడు. అది వాళ్లసమస్య. వేళకింత కూడు దొరికితే చాలు జన్మతరించినట్లుగా భావించేవాళ్ల సమస్య. ఎండాకాలం గనక పగలు మట్టిబండ్లు కట్టుకోరు. రెండింటికి బండ్లు కట్టి ఎనిమిదింటికే వదుల్తారు. కూలికిపోతే కుండకాలాలి. లేకపోతే ఎండాకాలాలి కాబట్టి కూలి పని చేసుకోకతప్పని పరిస్థితి. ఇక చదువుకోటానికి టైమెక్కడ? స్వేచ్ఛ ఎక్కడుందని వారు ప్రశ్నిస్తున్నారు. కానీ మనసుంటే మార్గముంటుంది. భోజనాల తర్వాత ఎలాగూ ఒక గంట నిద్రపోరు. ఆ గంటా చదువుకోసం ఖర్చుపెడితేచాలు. రాయడం, చదవడం నేర్చుకోవచ్చు. కేశవ ఆ విషయమే చెబుదామనుకున్నాడు. కానీ ఇంతలోనే ఆదిరెడ్డి అందుకున్నాడు. "మన గ్రామాన్ని క్లస్టర్‌లో చేర్చారు. క్లస్టర్‌లో చేర్చడమంటే తెలుసా? డి.ఆర్.డి.ఎ., వాళ్లు గొర్రెల పెంపకానికీ, పందుల పెంపకానికీ, ఇంకా ఇంకా అనేక రకాల అప్పులు మంజూరు చేస్తారు. చేవ్రాలు చేయగలిగిన వాళ్ళకు మాత్రమే బ్యాంక్ వాళ్ళు అప్పులు ఇస్తారు. తరువాత మీ యిష్టం" అంటూ ముగించాడు.

కేశవకు సర్పంచ్‌గారి ధోరణి నచ్చలేదు. చదువుకోమని చెప్పడానికి అప్పుల ఆశచూపి మభ్యపెట్టడం హీనమైన పద్ధతి! కేశవ దృష్టిలో లక్ష్యసాధనకు ఎన్నుకొనే మార్గం కూడా ఉన్నతంగా ఉండాలి. కానీ సర్పంచ్‌గారు చెప్పినదాన్ని కాదనడానికి అతనికి ధైర్యం చాల్లేదు. గమ్మున ఉండిపోయాడు. లోలోపల ఎంత మధనపడిపోతున్నా.

కానీ చిత్రమైన విషయమేమిటంటే, సర్పంచ్‌గారి వాక్కు రామబాణంలో పనిచేసింది. రాత్రి పాఠశాలకు రావడానికి ఎగబడి పేర్లు నమోదు చేయించుకొన్నారు. ఒక పని అయిపోయినట్టు కేశవకు రిలీఫ్ దొరికింది.

హరిజనవాడనుండి తిరిగి వస్తుండగా ఆదిరెడ్డి కేశవతో "చదువుకుంటే చాలదు. తెలివితేటలుండాలి" అన్నాడు. హరిజనవాడలో తను ప్రదర్శించిన తెలివితేటల్ని చాటుకుంటున్నాడని కేశవకు అర్థమైంది. అట్లాంటి తెలివితేటలు తనకు లేనందుకు బాధపడాలో, సంతోషపడాలో కేశవకు బోధపడలేదు.

కేశవ యింటికొచ్చేసరికి యిల్లంతా సందడిగావుంది. ఇంకా పలకలూ పుస్తకాలూ అందలేదు గనక, అందరూ కూర్చొని పిచ్చాపాటి మాట్లాడుకుంటున్నారు.

కేశవనూ, ఆదిరెడ్డినూ చూడగానే ఆడవాళ్ళంతా లేచి నిలబడ్డారు. ఆదిరెడ్డి ఇక్కడా తన తెలివి తేటల్ని ప్రదర్శించాడు.

"చూడండమ్మా, మీ ఆడోళ్ళంతా డ్వాక్రా పథకమని ఒకటివుంది. దాన్ని మన వూర్లో అమలు చెయ్యబోతున్నారు. మీరు రోజూ వచ్చి చదువుకున్నారంటే మీ అందరికి అప్పడాలు పరిశ్రమకూ, పాడి పశువుల కొనుగోలు చేయడానికి లోన్లూ ఇప్పిస్తాను" అన్నాడు.

అసలే ఆడవాళ్ళు. ఈ మాటవినగానే వాళ్ళు సంబరానికి అవధుల్లేవు. అంతా పేర్లు నమోదు చేయించుకొని ఇండ్లకు వెళ్ళిపోయారు. ఆదిరెడ్డికూడా సంతృప్తిగా యింటికి వెళ్ళిపోయాడు.

"రండి. కాళ్ళు కడుక్కొని భోంచేదురు" అంది సావిత్రి.

"నీ పాఠశాల చూస్తుంటే కడుపు నిండిపోయింది" అన్నాడు కేశవ నవ్వుతూ.

"అవును. నేను వూహించినదానికంటే ఎక్కువే వచ్చారు. మధ్య తరగతివాళ్లు గనుక చిన్నప్పుడు అంతా స్కూలుకు వెళ్లినవారే. ఇంటి చాకిరీ మునిగిపోయి వచ్చింది కాస్త పూర్తిగా మర్చిపోయారు. ఐదారు నెలలు కష్టపడితే రాయనూ, చదవనూ నేర్పగలను" అంది సావిత్రి.

కేశవకు సావిత్రి అన్నం వడ్డిస్తూ "ఈ చదువులవల్ల ఉపయోగమేమిటండీ" అంది.

"ఈ అన్నంవల్ల ఉపయోగం ఏమిటో చెప్పు" అన్నాడు కేశవ.

"అన్నం దేహానికి పుష్టినిస్తుంది" అంది సావిత్రి.

"చదువు మనసుకు పుష్టినిస్తుంది. దురదృష్టకరమైన విషయమేమిటంటే ఈ దేశంలో నలభైకోట్లమంది ప్రజలు నిరక్షరాస్యులు. నిరక్షరాస్యుల్లో స్త్రీల శాతమే ఎక్కువ" అన్నాడు కేశవ.

రెండవరోజు కేశవ అందరికీ పలకలూ, పుస్తకాలూ పంచాడు. పంచి, పాఠం మొదలుపెడితే ఎవరూ శ్రద్ధకనపరచడం లేదు. ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూచుకుంటున్నారు.

"ఏమిటి? ఒకరి ముఖాలు ఒకరు అట్లా చూచుకుంటున్నారు?" అన్నాడు కేశవ.

"మాకు చేవ్రాలు నేర్పించండి చాలు" అన్నారు ముక్తకంఠంతో.

సర్పంచ్‌గారి తెలివితేటలు మూలంగా ఏర్పడిన పరిస్థితి కేశవకు అర్థమైంది. ఏం చెప్పినా వినిపించుకొనే వాళ్ళు లేరు. తను చెప్పినట్టు వాళ్ల వినాలంటే, తనమీద వాళ్లకు నమ్మకం కుదరాలి. తన్ను వాళ్లలో ఒకడుగా భావించాలి. అందుకే కొంత టైం తీసుకొంటుంది. అందుకని కేశవ వాళ్ల చెప్పినట్టుగా చేవ్రాలుతో చదువు ప్రారంభించాడు.

కేశవ మీద వాళ్లకు విశ్వాసం కుదరడానికి చాలా రోజులే పట్టింది. ఆ రోజు కేశవ స్కూలుకు వచ్చేసరికి హాజరు చాలా పలుచగా వుంది. అంతా కలిపి ఐదారుమంది కంటే ఎక్కువలేరు.

"ఏమిటిది?" అన్నాడు కేశవ ఆశ్చర్యంగా.

"నారయ్యకు దెబ్బలు సార్. అంతా అక్కడవున్నారు" అన్నాడు ఒకడు లేచి.

"నారయ్యకు దెబ్బలా? ఎట్లా తగిలినయ్?"

"పిచ్చిరెడ్డి కొట్టాడు"

"ఎందుకని?" అడిగాడు కేశవ.

జరిగిన అన్యాయాన్ని బయటపెట్టడానికి ఎవరికీ ధైర్యం చాల్లేదేమో, ఎవరూ సమాధానం చెప్పలేదు. గమ్మున వుండిపోయారు. ఇక లాభంలేదనుకొని, కేశవ హడావుడిగా నారయ్య ఇంటిదగ్గర కొచ్చాడు. తలమీద బలమైన దెబ్బలు తగిలాయి. వళ్ళంతా రక్తసిక్తమైంది. జనమంతా చోద్యం చూస్తున్నట్లు చూస్తున్నారు. కేశవ రాగానే అంతా పక్కకు జరిగి దారి యిచ్చారు. కేశవ అట్లాంటి దృశ్యం ఎప్పుడూ చూచి ఎరగడు.

"ఎందుకు కొట్టాడు పిచ్చిరెడ్డి?" కేశవ ప్రశ్నించాడు.

నారయ్య భార్య ఏడుస్తూ విషయం చెప్పింది. నారయ్య పిచ్చిరెడ్డికి మూడువేలు బాకీ. ఆ బాకీ తీరడానికి నారయ్య పిచ్చిరెడ్డి దగ్గర రెండు సంవత్సరాలు పనిచేశాడు. బాకీ తీరిపోయిందని నారయ్య, తీరిపోలేదని పిచ్చిరెడ్డి తగాదా పడ్డారు. బాకీ విషయం నారయ్య తనతో వాదనకు దిగి మాటామాటా మాట్లాడట పిచ్చిరెడ్డికి కోపం తెప్పించింది. రెచ్చిపోయాడు. అందుబాటులోవున్న బండి నాటు తీసుకొని తలమీద కొట్టాడు. అదీ విషయం.

పిచ్చిరెడ్డి అమానుష ప్రవర్తనపట్ల కేశవకు జుగుప్స కలిగింది. కోపం తెప్పించింది.

"స్టేషనుకు వెళ్ళి కేసు పెట్టకపోయారా? చట్టం అందరికీ ఒకటే" అన్నాడు కేశ.

"కేసుపెడితే బతకనిస్తారా?" అంది నారయ్య భార్య. "ఏం భయంలేదు. నేనున్నాను" అన్నాడు కేశవ.

నిజానికి వాడలో చాలామంది కేసు పెట్టాలనే నిర్ణయించుకొన్నారు. కాకపోతే వాళ్ళలో కొంత తటపటాయింపువున్నది. కేశవ ప్రోత్సాహం ధైర్యాన్నిచ్చింది. కేశవను వెంటేసుకొని, నారయ్యా, అతని భార్యా యింకా యిద్దరు ముగ్గురు స్టేషనుకు వెళ్లారు. సమయానికి ఎస్.ఐ. కూడా స్టేషన్‌లోనే వున్నాడు. కానీ ఆయన వాలకం చూచి కేశవ దిమ్మెరపోయాడు.

"వాడు నిన్నెందుకు వూరికే కొడతాడురా మాల్నాకొడకా. నువ్వు ఏదో అని వుంటావు. వాడు కొట్టి వుంటాడు. నిజం చెప్పు" అన్నాడు ఎస్.ఐ. అంతా విని.

ముద్దాయినీ, ఫిర్యాదినీ ఒకే గాట కట్టడం పోలీసులకు అలవాటు. ఈ విషయం కేశవకు తెలియదు. ఎరక్కపోయి యిరుక్కున్నట్టయింది.

ఎవరూ సమాధానం చెప్పకపోవడం చూచి ఎస్.ఐ. మళ్లీ అన్నాడు. "కేసు రిజిస్టరు చేస్తాననుకో, రేపు రెండువేలో, మూడువేలో తీసుకొని రాజీపడవని నమ్మకమేమిటి దొంగ లంజకొడకా".

నారయ్యకు పిచ్చిరెడ్డి దెబ్బలే నయమనిపించాయి. కేశవకు మలమల ముఖం మాడిపోయింది. ఎలాగో గొంతుపెగిల్చి.

"అలా జరగదులెండి సార్" అన్నాడు.

ఎస్.ఐ. చివుక్కున తలతిప్పి కేశవ వైపుచూస్తూ "నువ్వెవరు?" అన్నాడు.

కేశవకు ముచ్చెమటలు పోశాయి. గుండె దడదడ కొట్టుకుంది. ఎలాగో తేరుకొని తనెవరయిందీ చెప్పాడు.

"బాగానేవుంది. చదువు చెప్పకుండా నువ్వెందుకు వచ్చావు స్టేషన్‌కు" అన్నాడు ఎస్.ఐ.

కేశవ మౌనంగా వుండిపోయాడు. పోలీసు డిపార్టుమెంటు ఒకటి మాట్లాడితే తక్కువ. రెండు మాట్లాడితే ఎక్కువ. అట్లాంటప్పుడు మౌనం వహించడమే మేలనుకున్నాడు.

ఎస్.ఐ. చాలాసేపు బూతుపురాణం వల్లించాడు. చివరకు రిజిస్టరు చేశాడు. కేశవకు పెద్ద రిలీఫ్ దొరికినట్లనిపించింది. కానీ ఇంటికి రాగానే రిలీఫ్ కాస్త ఎగిరిపోయింది.

"నువ్వేనటగా ఈ భాడ్కోవ్ పనిచేసింది" అంటూ సర్పంచ్ ఎగిరిపడ్డాడు.

"నో నో" అన్నాడు కేశవ తొణక్కుండా.

ఇవ్వాళ పిచ్చిరెడ్డిని ఎదిరించారు. రేపు నన్నెదిరిస్తారు. మర్నాడు నాకూ అదే జరుగుతుంది. అక్కడికి వెళ్లి చదువు చెప్పమంటే ఇదా నువ్వు చేసిన ఘనకార్యం" అంటూ విసుక్కున్నాడు ఆదిరెడ్డి.

"చదువంటే నాలుగు అక్షరం ముక్కలు నేర్పడం కాదు. అన్యాయాలు జరిగినపుడు స్పందింప చెయ్యడం కూడా చదువే" అన్నాడు కేశవ.

ఆ మాట సర్పంచ్ గారికి అర్థం కాలేదు.

"సరే - ఇకమీదట నువ్వు అక్కడికివెళ్ళి నీ చదువు చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు" అంటూ విసవిస వెళ్లిపోయాడు.

అంతా వింటున్న సావిత్రి "దారినపోయే శనిని పిల్చి నెత్తిన కూర్చోబెట్టుకుంటారు మీరు" అంది.

"పిచ్చిముండా ఇది దేశానికి పట్టిన శని" అన్నాడు కేశవ నవ్వుతూ.

- (1996, ఆహ్వానం)